

СПІЛКА КРИТИКІВ ТА ІСТОРИКІВ МИСТЕЦТВА
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА НАН УКРАЇНИ

МИСТЕЦТВО- ЗНАВСТВО '10

- ❖ проблеми
- ❖ публікації
- ❖ постаті
- ❖ переклади
- ❖ панорама подій

Львів – 2010

ББК: Щ103(0)я43
М-656

Науковий збірник Спілки критиків та істориків мистецтва висвітлює різні аспекти наукової, художньо-критичної і громадської діяльності мистецтвознавців. Публікуються проблемні, теоретичні й методологічні статті відомих вчених, а також результати досліджень аспірантів і здобувачів.

Для усіх зацікавлених теорією, історією і критикою мистецтва.

This collection of scientific papers issued by the Union of Critics and Art Historians throws some new lights upon various aspects of research work, art criticism and civil duties in art scholars' activities. Renowned scientists' problematical, theoretical and methodological articles are being published as well as post-graduates' and doctorates' dissertational results.

For the readers interested by theory, history and criticism of art.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Михайло СТАНКЕВИЧ (головний редактор), голова СКІМ, професор, доктор мистецтвознавства, член-кореспондент НАМУ;

Олег БОДНАР, професор, зав.кафедрою Львівської національної академії мистецтв, доктор мистецтвознавства, член-кореспондент НАМУ;

Галина ІВАШКІВ (відповід. секретар), старший наук.співробітник Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАНУ, кандидат мистецтвознавства;

Орест ГОЛУБЕЦЬ професор, доктор мистецтвознавства, зав.кафедрою Львівської національної академії мистецтв;

Раїса ЗАХАРЧУК-ЧУГАЙ, професор, старший наук. співробітник Інституту народознавства НАН України, доктор мистецтвознавства;

Тетяна КАРА-ВАСИЛЬЄВА, зав. відділом Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнології ім.М.Рильського НАН України, доктор мистецтвознавства, член-кореспондент НАМУ;

Олена НИКОРАК, старший науковий співробітник Інституту народознавства НАН України, доктор мистецтвознавства;

Володимир ОВСІЙЧУК, професор, зав. відділом Інституту народознавства НАН України, доктор мистецтвознавства, член-кореспондент НАМУ;

Михайло СЕЛІВАЧОВ, професор кафедри декоративного мистецтва Мистецького інституту, доктор мистецтвознавства;

Галина СТЕЛЬМАЦУК, професор, зав.кафедрою Львівської національної академії мистецтв, доктор мистецтвознавства, член-кореспондент НАМУ;

Ростислав ШМАГАЛО, професор, декан Львівської національної академії мистецтв, доктор мистецтвознавства.

ISBN 966-95709-0-8

© Спілка критиків та істориків мистецтва, 2010
© Інститут народознавства НАН України, 2010

УДК 7.04–035.3

Олег БОЛЮК
кандидат мистецтвознавства,
Інститут народознавства НАН України

ДЕРЕВ'ЯНЕ ОБЛАШТУВАННЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЦЕРКОВ: ПРОСТІР ЛІТУРГІЇ СЛОВА

Розглянуто історично обумовлений комплекс дерев'яних конструкцій церкви згідно їх призначення. Подано особливості церковного обладнання, типологію іконостаса, проповідальниці та аналоя.

Ключові слова: церква, облаштування, дерево, різьба.

Вивчення монументального церковного мистецтва та предметів інтер'єру храмів західноукраїнських територій і дослідження сакральної архітектури зумовлені складними історичними й політичними подіями. Водночас у краї відбувались специфічні релігійні процеси, які інспірували певні особливості облаштування церков. Важливими чинниками опосередкованого впливу на формотворення обладнань внутрішнього простору святині були й соціально-побутові умови. На церковних предметах відображені переважно локальні художньо-естетичні вподобання, які вирізняють їх з-поміж інших, що створені для храмів сусідніх українських регіонів. Такі складні процеси, поряд із мистецькими віяннями, стали чинниками комплексного формування обладнання церкви, зокрема літургійно-богослужбових просторів у її інтер'єрі, що становить актуальність вивчення останнього. Об'єктами нашого зацікавлення є художні вироби з дерева — стаціонарні конструкції та рухомі предмети, завдяки яким організовано передусім середовище важливої частини храму, а саме нефу (нави, нартекса, “корабля вірних”).

Система дерев'яного обладнання церкви — явище, яке фрагментарно досліджується упродовж півторастолітнього періоду, однак дотепер докладно не вичерпало себе як

предмет нових науково-пошукових розвідок, тому актуальність його вивчення надалі не викликає сумнівів. Таку точку зору підтверджує досить широка його історіографія. Варто виокремити хоча б кількох вчених, які займались церковною архітектурою та сакральним мистецтвом. Цінними є праці вчених ХІХ – поч. ХХ ст., зокрема Н.Кондакова та І.Толстого [17], В.Січинського [25], Д.Антоновича [1], І.Грабаря [12], В.Залозецького [16], В.Щербаківського [30], М.Драгана [14], Я.Константиновича [18], В.Свенціцької [24]. Всупереч радянській ідеологічній політиці, важливими публікаціями у ділянці дослідження християнської культури відзначаються роботи науковців повоєнного періоду — С.Таранушенка [28], Ю.Асеева [2], Г.Логвина [19], П.Жолтовського [15, 61-68]. Вчені пострадянського періоду в коло наукових зацікавлень увели нові виявлені артефакти, які аналітично їх опрацювали та систематизували (наприклад, В.Вуйцик [11], В.Вечерський [10], Я.Тарас [29], В.Слободян [26], А.Данилюк [13]). Результати вивчення церковної архітектури й сакрального мистецтва у своїх працях висвітлили вітчизняні мистецтвознавці, а саме А.Будзан [9], В.Овсійчук і Д.Кривавич [22], М. Моздир [23], М. Станкевич [27], Р.Одрехівський [28], С.Боньковська [8], що дає краще розуміння системи декору сакрального простору та його меж. Власне вивчення художньої системи дерев'яного облаштування нагромадило результати, окремі з яких висвітлено в цій статті, метою якої є апробація пропонованої типології в межах простору літургії Слова.

Окремі частини приміщення церкви задіяні у літургійних відправах або використовують для потреб вірних згідно прийнятих церковних обрядодійств, інші —призначені для зберігання речей. Тому інтер'єр церкви можна умовно поділити на такі простори: літургії Євхаристії, літургії Слова, Таїнства Сповіді та покути, Таїнства Хрещення та освячення (рідше), заупокійно-поховального обряду, світла, адораційно-меморіальний (в інтер'єрі церкви, в криптах та поза межами будівлі). Окрім цього виділяємо процесійні інсигнії (окремі предмети, що використовують у богослужбах) та відзнаки (інсигнії) влади (також

з освітлювальних приладів — дикирій та трикирій); місткості (місця) для офіри (“каси”). Перелік завершують музично-сигнальні інструменти і церковні меблі, які розташовані не лише в основних частинах будівлі, а й в додаткових.

Простір літургії Слова, на відміну від простору літургії Євхаристії, не локалізується суцільно, а дещо розосереджений в інтер’єрі. Низка типологічних груп конструкцій та предметів, що належать цьому простору, формують пластику нартекса, трансепту й притвора: іконостас, казальниця (амвон), тетрапод, лави, кліроси, а також аналой, який може бути у цих частинах приміщення і в пресвітеріумі на престолі чи біля нього, на хорах, у екзонартексі.

Складною архітектонічною конструкцією є “ілюстроване Слово” — іконостас, який задіяний у літургії, водночас тісно пов’язаний з періодами стилів та художніх напрямків. Іконостас групується за кількістю його ярусів (чинів). Відповідно вівтарні перегородки розрізняють від одного до п’яти ярусів. Відомо, що поясні (горизонтальні) членування конструкції згруповані за тематикою зображень у кожному ряді: намісний (Христос-Пантократор та Одигітрія) з пределлами; празничий; апостольський; пророчий (може бути з Пристоячими). Верхній, п’ятий ярус (праотців), явище досить рідкісне і властиве радше російським православним церквам. Проте інколи трапляються перегородки вівтаря із такими рядами: Господнім (переважно Страсті Христові, тому — Страстний), євангельським (події, почерпнуті з Нового Завіту), Богородичним (земне життя Марії). Їх, як правило, розміщують над намісним рядом й нижче Розп’яття, що увінчує іконостаси більшості церков. Винятком є храми Воскресіння Христового, в яких конструкцію системи ікон завершує хрест без Месії, Діви Марії й Івана Богослова.

Компонування ікон основної вертикальної осі іконостасу, що стосується винятково Христа, може також варіюватись й у нижчих регістрах. Композиційні схеми іконостаса з огляду на їх пластично-просторове рішення, зокрема й отворів у ньому (лише під аркою притвору або ще й на бічних стінах трансепта

чи підкупольних парусів) є унікальними у кожній церкві.

Типологічну групу проповідальниці (проповідниці, казальниці, амвона), яка властива для чинних українських церков, що визнають папський престол, чи храмам, які належать тепер православним парафіям, але первісне їх призначення було для Греко-католицької Церкви, варто вирізняти за конструктивно-пластичними ознаками насамперед мовниці. Казальниці, згідно плану їх підлоги-настилу та парапету, найчастіше поширені у вигляді шести-, восьмикутника, рідше — кола, й нагадують кафедру (трибуну, чашу), на яку ведуть сходи з поруччям. Таку типологічну підгрупу найдоцільніше залишити з умовною назвою кафедра. Її типом може бути настінна конструкція — балкон, кріплений лише до стіни, а у нижній його частині звисає рослинний мотив (шишка пінії-сосни, виноградне гроно). Інший тип кафедри — наземний, оскільки вона спирається на колону чи стовпець, що прикріплені до долівки. Рідкісними вважаються проповідальниці у формі човна (звідси типологічна підгрупа — човникоподібна). Четвертою підгрупою є пластично різьблена конструкція у вигляді печери схимника (умовна назва — амвон-келія). Зазначимо, що іноді казальниці мають заплічок або ще й дашок-балдахін над мовницею. Відповідно це розширює типологічний ряд казальниці.

У художній системі церковного облаштування найчисельнішою типологічною групою є рухома або нерухома (рідше) конструкція-підставка для ікон, хрестів, церковних книг — аналой (аналогій, аналогіон, налой, поставець, стоянець) [3, 25–37; 7, 3–10; 20; 32]. Такий предмет здебільшого повністю дерев'яний або його окремі деталі виготовлені із інших матеріалів (тканини, шкіри).

Іноді стаціонарні підставки-пульпіти є частиною більшої нерухомої конструкції церковного інтер'єру, тобто відомі такі типи: аналой казальниці та хорів, які прикріплені до їх парапету. Підставкою найчастіше є лише похила дощечка з тримачем зі зворотного боку.

Тумбоподібну конструкцію для покладення ікон й їх вша-

нування (адорації), згідно її тектонічних особливостей, розрізняють у кількох типах. Найпростішою є підставка у вигляді паралелепіпеда зі скісною гранею-стільніцею. У церквах Північної Буковини поширений столярний виріб із невеликою вертикальною стінкою-ретабулумом [4]. Трапляється подібний аналог із конструктивно складнішими боками, тобто із шестиграними площинами (призмоподібний). Наприклад, конструктивно розвиненим аналогом є вже згадуваний селятинський твір, на похилій площині якого розміщено сюжет “Різдво Пресвятої Богородиці” (частково знищено) [6]. Іншим прикладом призми-стоянця, однак аж з восьмигранними боками, може бути конструкція XVIII ст. з Білоцерківського краєзнавчого музею, що є доказом географічно широкого побутування такого типу аналога в українських церквах [27, 312]. Стоянець, на який кладуть зображення Нерукотворного Спаса для вшанування вірними, відомий як проскинетаріон, хоча конструктивно не різниться від попередніх.

Аналог у вигляді вузької шафки з глухими стінками і поличкою (або поличками) для книг, завершеної дво-, чотирисхилим верхом-стільніцею (пюпітром чи пульпітом, пультом), що рухома завдяки опорі-стрижневі, подекуди називають “клірос” — від назви місця у церкві, з якого церковнослужителі читають богослужбові книги [4]. Іноді трапляється аналог-клірос з висувним свічником, що наближує цю конструкцію до простору Світла.

Тумбоподібні аналої, як і кліроси, з тильного фасаду переважно мають дверцята з поличкою для переховування книг або інших церковних речей. Трапляються також аналої, що мають шухлядки [6].

Одночасно із такими типологічними підгрупами аналогів побутують і легші, зручніші для транспортування — переносні, які ставлять на підлогу (наземні). Їх конструкцію становить похила стільниця із дощечкою-тримачем; опора; одна або кілька ніжок чи округла, багатокутна підставка, що дає підстави для поділу їх на багато типів. Тут додатковими елементами можуть бути відкриті полички для книг. Для вибору оптимальної висоти

пюпітру є фіксатори з отворами в опорі.

До переносних наземних аналоїв належить конструкція, основою якої є рухомі Х-подібні ніжки, з'єднані посередині стрижнем. Внизу до них кріплять дощаті підставки, вгорі — планки сполучають міцною тканиною, рідше — шкірою, на яку кладуть священні предмети. Це дає змогу при потребі розкладати і складати аналой. Стільниця може бути з незмінним виглядом і трансформаційна (складана), тобто здатна рухатись відносно осі-стрижня аналогічно Х-подібним ніжкам.

Окремим типом переносного незмінного у формі аналоя з Х-подібною конструкцією ніжок, з'єднаних пронижками внизу та похилим незмінним пюпітром вгорі, є виріб першої третини ХХ ст. з церкви с. Костринська Розтока Закарпатської області. Подібний переносний аналой з перехресними ніжками, однак рухомими, що дозволяє вирізнити його як інший тип — складаний, тобто зі змінним пюпітром. Такий виріб виявлено у церкві с. Гусний цієї ж області. [4].

Прикладом перехідної, комбінованої типологічної підгрупи вважаємо конструкцію другої пол. ХІХ ст., яка у дзвіниці-музеї с. Ясениця Замкова Львівської області [4]. Її основою є чотириніжкова хрестовина, яка дзеркально повторюється як кронштейни стільниці. Особливістю останньої є поєднання стаціонарної частини у вигляді широкої рами із рухомою центральною, яка може бути похилим пюпітром або утворювати з рамою суцільну горизонтальну поверхню.

Інша форма та розміри аналоя — відносно невеликі, тому називають його портативним або напребстольним (лекторіумом) [32, 270–273], оскільки він є підставкою для Євангелія на головному престолі. Не громіздкий пюпітр, площину якого підтримують тримачі, зафіксовані у пазах двох рейок або ніжки, виник у ХІІІ ст. у латинських храмах. У ХVІ ст. він повністю замінив гаптовану і оздоблену китицями подушку для літургійних книг. Вівтарний аналой такого виду у церквах зустрічається порівняно рідко (церква св. арх. Михаїла 1866 р. с. Кізлів Буського району). Подібні переносні (не складані), так звані настільні аналої, використовують у ризницях, на хорах,

приватних каплицях [4].

У переносних одноніжкових аналоях основа буває у вигляді точеного круга чи пірамідального квадрата (с. Сянки Львівської області, 1990-ті рр., розміщено у наві; друга пол. XX ст. для Євангелія, встановлено біля престолу) або основою-опертям є тринога (закарпатські сс. Костринська Розтока, 1970-ті рр., знайдений на горіщі дзвіниці над бабинцем; Вишка, кін. XX – поч. XXI ст., для Євангелія, розміщено біля престолу (тринога — металева); інший — серед. XX ст., розміщено у наві) [6].

У ході дослідження більше виявлено двоніжкових аналоїв з основою-п'ятами різної ширини, які з'єднані однією-трьома проніжками. Верхньою частиною є односхилі пюпітри з планками-тримачами для книг. Різновидом двоніжкових аналоїв є подібні, однак різняться від попередніх пристроєм-дощечкою або планкою, яка дає змогу регулювати висоту й нахил площини пюпітра [4]. В останні десятиліття з'явилися аналої, конструкцію яких складають чотири ніжки, кріплені по кутах пюпітра, а її міцність посилена проніжками (с. Морозовичі Львівської області, аналої у святилищі для Євангелія).

До аналоїв, як типологічної групи церковного облаштування, близькими за призначенням є тетраподи. В інтер'єрі нави вони бувають двох типологічних підгруп: у вигляді саркофага (церкви сс. Морозовичі, Розлуч, Ботелка Вижня, Ясениця Замокво Львівської області) або столика (церкви с. Сіль, Вишка Закарпатської області).

Тетраподи-саркофаги різняться типами: тумбоподібний паралелепіпед; близький до попереднього, однак зі скісною стільницею (додатково може висуватись поличка для литійника, який використовують під час Всеношного богослужіння); зі скісними або опуклими боками, які за формою найбільше наближують їх до саркофага.

В закарпатській церкві с. Ужок конструкція, яку змайстрував у кінці XX – початку XXI ст. паламар Яцула Василь Дмитрович (1924 р. н.), має досить широкі боки, що є проміжним типом між тетраподами у вигляді саркофага й столика

(столик-саркофаг). До його боків, хвилясто-профільованих у нижній частині, прикріплені мальовані на полотні образи, зокрема “Різдво Господнє” і “Юрій-Змієборець”. Столикоподібні тетраподи розрізняють з чотирма ніжками й проніжками між ними (церква с. Сіль) та двома ніжками із п’ятами і однією проніжкою (церква с. Вишка).

Нетрадиційно вирішено тетрапод у церкві св. ап. Івана Богослова 1827 р. с. Вікно Заставнівського району Чернівецької області [5]. Згідно пояснень місцевого пароха, його спеціально виготовили зі скляними боками, щоб вірні з більшою обережністю підходили до вшанування ікони, яка розміщена на конструкції.

До простору літургії Слова відносимо церковні лави, оскільки, як і казальниці, з яких проголошується проповідь, такі конструкції для сидіння найактивніше використовуються у часі літургії Слова. Вапсиді поруч із сідалищем розташовують сопрестолія, які виготовляють цілісними конструкціями. Іноді тут розміщують звичайні меблі для сидіння. Подібні троновидні крісла трапляються в трансепті.

Окрім середнього нартекса, церковними лавами часто облаштовують бокові частини храму — трансепт або крилоси (кліроси). Остання назва — крилос (клірос) властива для розвиненої конструкції, що становить вузький столик із похилою стільницею й тримачем із нижнього боку для книг, сидіння-лави, яку ставлять окремо або вона з’єднана зі столиком горизонтальними брусками. Вони розміщені обабіч іконостаса або відмежовані декоративною огорожею (інколи балюстрадаю) на підвищеннях трансепта, які притаманні для православних церков [28, 74]. Як уже зазначалось, така сама назва властива одному із різновидів аналоя — шафкоподібній конструкції з похилими верхами для церковних книг.

Відмінність між лавами полягає в окремих конструктивних елементах, розмірах та кількості рядів: одно-, дво-, три-, й багаторядні, без опертя або з ним та зашивкою полиці для книг; з додатковими пюпітрами із тримачами та інше.

У бокових навах можна побачити сидіння-“седілії”, які за

тектонікою аналогічні до архієрейських тронів, однак встановлені по периметру стін, що певним чином уподібнює їх до вітварних сопрестолій.

Інколи в церквах трапляються сидіння для парафіян, якими раніше облаштовували костели, або столярні конструкції, що не типові для більшості храмів. Найпростіша конструкція подібна до хатніх лав: до дошки-сидіння прикріплені щонайменше дві опори. Тепер їх ставлять або вздовж стін нави для сидіння старших людей, або рядами з вільним проходом по головній осі храму для усіх парафіян, що свідчить про вплив латинського обряду, оскільки у православних церквах загалом не прийнято сидіти під час богослужінь. Вирізняється також давній тип лав із ажурно різьбленою перекидною спинкою, рухомою завдяки шарнірному кріпленню до сидіння. Такі лави виникли у готичний період для розміщення їх біля кімнатного каміна. Згодом їх використовували у церквах, свідченням чого є збережені лави у волинських та закарпатських святинях [19]. У храмах західного обряду поблизу стола для причастя передбачені лави невеликих розмірів для дітей. У православних церквах загалом такі конструкції відсутні, хоча інколи їх можна побачити тут, у наві.

Через малу площу нави у церкві с. Гусний лаву для парафіян вирішено у досить оригінальний спосіб: до стіни переходу між бабинцем та нефом скобами прикріплена дошка-сидіння, яку при потребі можна підняти і притулити до стіни.

Варто наголосити, що запропонована типологія простору літургії Слова не є остаточною й не охопила усі художні вироби з дерева, які використовують у цій частині церкви. Попри традиційно уживані конструкції виникають щораз нові художні вироби, якими обладнують приміщення храму. Такі тенденції свідчать про новації у деревообробництві загалом та про тісний його взаємозв'язок із церковним життям. Відтак типологія художніх виробів з дерева церковного призначення не є сталою структурою.

1. Антонович Д. Із історії церковного будівництва на Україні / Д. Антонович.— Прага, 1925.— Вип. 1.
2. Асєєв Ю. Архітектура Київської Русі / Ю. Асєєв. — Київ, 1969.
3. Болюк О. Аналіз і тетраподи українських церков (за матеріалами мистецтвознавчої експедиції на Бойківщину 2005 року) / О.Болюк // Мистецтвознавство '06.— Львів, 2006.— С. 25–37.
4. Болюк О. Звіт з комплексної мистецтвознавчої експедиції відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України на Бойківщину (Самбірський, Старосамбірський, Турківський райони Львівської області) й Закарпаття (Великоберезнівський, Перечинський райони Закарпатської області у 2005 році (3 серпня – 17 серпня) : народна архітектура та дерев'яне церковне облаштування із додатковою інформацією про інші види декоративно-прикладного мистецтва : [рукопис] / О. Болюк // Архів відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України.— Львів.
5. Болюк О. Звіт з комплексної мистецтвознавчої експедиції відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України на Північну Буковину (Заставнівський, Хотинський, Кельменецький райони Чернівецької області) у 2007 році (21 червня – 2 липня) : народна архітектура та дерев'яне церковне облаштування із додатковою інформацією про інші види декоративно-прикладного мистецтва : [рукопис] / О. Болюк // Архів відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України.— Львів.
6. Болюк О. Звіт з комплексної мистецтвознавчої експедиції відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України на Буковинську Гуцульщину (Вижницький, Путильський райони Чернівецької області) у 2008 році (10 – 22 червня) : народна архітектура та дерев'яне церковне облаштування із додатковою інформацією про інші види декоративно-прикладного мистецтва : [рукопис] / О. Болюк // Архів відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України.— Львів.
7. Болюк О. Конструкції для ікон, хрестів, церковних книг Північної Буковини / О. Болюк // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв : зб. наук. пр. / за ред. Даниленка В.Я.— Харків, 2009.— С. 3–10.
8. Боньковська С. Художні особливості священного посуду другої пол. XIV – поч. XVIII ст. Формування основних типів, тектоніка, декор / С. Боньковська // Народознавчі зошити.— 2000.— № 3.— С. 487– 507.
9. Будзан А. Різьба по дереву в Західних областях України (XIX–XX) / А. Будзан.— Київ, 1960.
10. Вечерський В. Українські дерев'яні храми / В. Вечерський.— Київ, 2007.
11. Вуйцик В. Державний історико-архітектурний заповідник у Львові / В. Вуйцик.— Львів, 1991.
12. Грабарь И. История русского искусства / И. Грабарь.— Москва, [б.г.] — Вип. 8.
13. Данилюк А. Волинь : Пам'ятки народної архітектури : Історико-краєзнавчі статті / А. Данилюк.— Луцьк, 2000.
14. Драган М. Українські дерев'яні церкви: генеза і розвій форм / М. Драган : В 2 т.— Львів, 1937.
15. Жолтовський П. Деякі особливості народного будівництва Українських Карпат / П. Жолтовський // Народна творчість та етнографія.— 1978.— № 4.— С. 61–68.
16. Залозецький В. Церковне мистецтво / В. Залозецький.— Т. ХІІІ.— Львів, 1934.
17. Кондаков Н., Толстой И. Русские древности в памятниках искусства, издаваемые графом И.Толстым и Н.Кондаковым / Н. Кондаков, И. Толстой.— Вип. 1–6.— Вип.

- 1.— Санкт-Петербург, 1899.
18. *Константинович Я.Б.* Іконостас : Студії і дослідження : [У 2 т.] / Я. Б. Константинович.— Т. 1.— Львів, 1939 / *Konstantynowicz J.B.* Ikonostasis. Studien und Forschungen.— Lemberg, 1939.— Bd. 1. / Переклад М.Д. Дутки і Р.М. Дутки : [Рукопис].
19. *Логвин Г.* По Україні : Стародавні мистецькі пам'ятки / Г. Логвин.— Київ, 1968.
20. *Любачівський М.І.* Літургіка: храм-посуди-ризни, дзвони-мощі-образи, книги церковні-церковний спів : В 2-х ч. / М. І.Любачівський.— Ч. 1.— Рим, 1990.
21. *Моздир М.* Ікони, рукописні та створдруквані книги як джерело до історії вивчення меблів XVI–XVII ст. / М. Моздир // *Українська культура : З нових досліджень : Збірник наукових статей на пошану Степана Петровича Павлюка з нагоди його 60-ліття.*— Львів, 2007.— С. 577–583.
22. *Овсійчук В.А., Кравич Д. П.* Оповідь про ікону / В.А. Овсійчук, Д. П. Кравич.— Львів, 2000.
23. *Одрехівський Р.* Сакральна різьба по дереву в Галичині XIX – першої половини XX століть: Історія та художні особливості / Р. Одрехівський.— Львів, 2007.
24. *Свенціцька В.* Різьблені ручні хрести XVII–XX ст. : В 2 ч. / В. Свенціцька.— Львів, 1939.
25. *Січинський В.* Українське дерев'яне будівництво і різьба / В. Січинський.— Львів, 1936.
26. *Слободян В.* Церкви України. Перемиська єпархія / В. Слободян.— Львів, 1998.
27. *Станкевич М.* Українське художнє дерево XVI–XX ст. / М. Станкевич.— Львів, 2002.
28. *Таранушенко С.* Монументальна дерев'яна архітектура Лівобережної України / С. Таранушенко.— Київ, 1976.
29. *Тарас Я.* Сакральна дерев'яна архітектура Українців Карпат : Культурно-традиційний аспект / Я. Тарас.— Львів, 2007.
30. *Щербаківський В.* Українське мистецтво. Дерев'яне будівництво і різьба на дереві / В. Щербаківський.— Львів–Київ, 1913.
31. *Kowalczyk J.* Latynizacja i oksydentacja architektury greckokatolickiej w XVIII wieku / J. Kowalczyk // *Biuletyn Historii Sztuki.*— Rok XLII.— Nr. 3-4.— Warszawa, 1980.— S. 351.
32. *Montevecchi B., Vasco Rocca S.* Suppellettile ecclesiastica : [Dizionario terminologici] / В. Montevecchi, S.Vasco Rocca.— Centro Di, 1988.

Oleh Bolyuk

PhD in Art Studies
The Ethnology Institute, NASU

**The wooden auxiliaries in westukrainian churches:
space of the liturgical word**

The author analyzes the motivated complex of wooden constructions in the church according their functioning.

He studies the peculiarities of church auxiliaries, typology of iconostasis, cathedra and book-stand.

Key words: church, auxiliaries, wood, wood-carving.

ЗМІСТ

Погляд редактора. 5

ПРОБЛЕМИ

Михайло СТАНКЕВИЧ. Три проблеми
в дослідженні дизайну 9

ПУБЛІКАЦІЇ

Орест ГОЛУБЕЦЬ. Пошук національного коріння
чи постмодерністична деструкція 23

Юрій БІРЮЛЬОВ. Класицизм у львівській
скульптурі: творчість Антона Шимзера. 31

Олег БОЛЮК. Дерев'яне облаштування
західноукраїнських церков: простір літургії
слова. 43

Людмила ГЕРУС. Трансформація ляльки
в історії культури. 55

Галина ІВАШКІВ. Керамічні свічники зі збірки
П.Лінинського. 69

Олена КОЗАКЕВИЧ. Осередки трикотажного
виробництва: Івано-Франківщина. 79

Ольга ЛУКОВСЬКА. Народні традиції в художніх
інтер'єрних тканинах другої пол.ХХ століття. 93

Орест МАКОЙДА. Теми Страстей Христових
в українському іконописі як наукова проблема. 101

Романа МОТИЛЬ. Типологія форм українського
гончарного посуду. 111

Ольга ОЛІЙНИК. Джерела імпорту і місцеве
виробництво церковних тканин Галичини у ХІХ ст.. . . . 123

Науковий збірник

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО '10

Друкується за ухвалою Вченої ради СКІМ
Протокол №5 від 01.12.2010

та Вченої ради Інституту народознавства НАН України
Протокол №10 від 21.12.2010

Комп'ютерна верстка *Галини Качор*
Англійський переклад і редагування *Орислави Івашків*
Художнє оформлення *Романа Яціва*
Комп'ютерний набір *Анни Бурак*

Оригінал-макет виготовлено
на комп'ютерному обладнанні
Інституту народознавства НАН України

Підписано до тиражування 09.09.2007 р. Формат 60x84¹/₁₆
Папір офсетний №1. Умовн.-друк. арк. 21,48. Облік.-вид.
арк. 19,15. Гарнітура Журнальна

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №9824

Інститут народознавства НАН України
79000 Львів, пр.Свободи, 15
e-mail: inst@ethnolog.lviv.ua